

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister-president Drees, 12 feb. 1950

Bestemd voor de Minister-President persoonlijk.

10 dezer ontving ik een drietal telegrammen die voor mij aanleiding zijn het volgende onder Uw aandacht te brengen.

In Götzen 90 wordt medegedeeld dat vertrek Götzen en Van den Brink bepaald is op 8 Maart en dat zij elk vergezeld zullen zijn van 2 hoofdambtenaren alsmede een secretaresse. Reeds voor mijn vertrek naar Indonesië gaven Götzen en Van den Brink te kennen dat zij voornemens waren te hunner oriëntatie bezoek aan Indonesië te brengen. Ik heb oriënterend bezoek destijds toegejuicht. Enige tijd na mijn komst alhier heb aan de hand van indrukken die ik opdeed voorgesteld deze zaak tijdens bezoek van Van Maarseveen hier te bespreken. In verband met komende conferentie van Unieministers hebben Van Maarseveen en ik toen ontraden het bezoek voor deze conferentie te doen plaatsvinden. Thans wordt mij datum van vertrek medegedeeld. Daaraan was niet de vraag verbonden of zodanig bezoek aan RIS welkom zal zijn. Ik verwacht niet dat RIS daarop afwijzend zal antwoorden zelfs al zou zij bezoek minder nodig vinden, doch het stellen van de vraag is nodig. Waar ik daartoe geen verzoek heb ontvangen zal ik mij van stap terzake onthouden.

Voorts wordt mij medegedeeld dat enige belangrijke economische en financiële problemen zullen worden besproken, zonder deze nader aan te duiden en met aankondiging dat nota's zullen worden toegezonden. Het advies over opportuniteit wordt mij niet meer gevraagd. Het spijt mij te moeten opmerken dat mij zulks niet kan bevredigen. Het bezoek van Van Maarseveen was goodwill-bezoek dat ik toegejuicht heb en uiteraard werden tijdens dat bezoek tal van vraagstukken besproken. Uit het bezoek van Götzen en Van den Brink leid ik af dat beide ministers belangrijke vraagstukken willen bespreken en naar ik aanneem dus ook met RIS, want anders kan formalisering op Unieconferentie geen punt zijn. De conferentie van Unieministers is speciaal ter RTC overeengekomen instituut dat ook in mijn ogen belangrijke staatsrechtelijke betekenis heeft. Ik ben echter van oordeel dat de besprekingen met RIS hier door HC moeten worden gevoerd zodat daarvoor in de regel overkomst van ministers niet nodig is tenzij zulks na overleg tussen de Regering en HC gewenst geacht wordt, waarbij laatstgenoemde met RIS overleg zal moeten plegen.

Indien de Regering reeds aanstonds het standpunt zou innemen dat belangrijke besprekingen hier te lande door ministers moeten worden gevoerd en daarover geen gedegen overleg voor het vertrek van betrokken ministers nodig acht, dan zal positie van HC h.t.l. daarvan schade ondervinden. Wanneer bij herhaling hier de ministers juist voor de belangrijke besprekingen komen onderstreept men in Oosterse sfeer dat HC niet belangrijk is. In velerlei opzicht is het thans reeds zo, dat de positie van de HC belangrijker is dan die van ambassadeur in landen waarmede van oudsher normale diplomatieke betrekkingen worden onderhouden. Deze positie mag niet in gevaar worden gebracht.

In Uw 8 wordt geïnsisteerd op bezoek Landré op door U bepaalde vertrekdatum waarbij geweigerd wordt mij gelegenheid tot advies te geven na contact te hebben gehad met personen die 3 dagen voor vertrek Landré h.t.l. zullen arriveren. Mij wordt verzocht geen onderzoek in te stellen naar positie van Busee m.a.w. mij wordt bezoek opgedrongen zonder dat men naar mij wil luisteren over opportuniteit van een dergelijk bezoek en zonder dat ik mij terzake een zelfstandig oordeel mag vormen. Ik moet hiertegen een woord van ernstig protest uitspreken.

In Götzen 92 wordt over contact met UNCI een antwoord gegeven alsof dit de eenvoudigste zaak ter wereld was en er wordt geconcludeerd dat bij de Regering geen behoefte aan onnodige inmenging door UNCI is. Uiteraard bestaat de behoefte bij mij evenmin, doch telegram wekt de indruk van tegendeel. Over dit onderwerp zal ik nog apart seinen.

Indien ik deze en andere zaken die zich sinds mijn aankomst h.t.l. voordeden vergelijk met bespreking die onder Uw leiding in Ministerraad 12 December 1949 plaats vond, dan krijg ik de indruk dat sindsdien het een en ander is veranderd. Een zaak staat daarbij voor mij vast, nl. dat het verkeerd geweest is dat er tussen die datum en de dag van mijn vertrek geen behoorlijke gelegenheid is geweest om van gedachten te wisselen over t.a.v. Indonesië na soevereiniteitsoverdracht te voeren beleid. Alleen na herhaalde aandrang mijnerzijds was het mogelijk om op 22 December bespreking met betrokken ministers te arrangeren. Deze bespreking handelde daarbij nog voornamelijk over de formele kwesties van ministeriële en ambtelijke samenwerking. Dit alles is blijkbaar onvoldoende geweest en nu is bij mij de indruk ontstaan dat fundamenteel verschil van inzicht tussen Regering en mij over wijze, waarop HC zijn taak zal moeten vervullen en het beleid dat daarbij moet worden gevoerd, bestaat.

In gesprekken met Van Maarseveen heb ik dit ook reeds gezegd. Bij vertrek Van Maarseveen had ik de indruk dat we elkaar beter begrepen, al bleek er tussen hem en mij een overigens zakelijk fundamenteel verschil van inzicht te bestaan over vraagstuk Nieuw-Guinea. Van Maarseveen kan U dat nader uitleggen. Mocht zijn standpunt overeenkomen met dat van het kabinet, - en ik heb geen reden daaraan te twijfelen - dan voorzie ik een zeer diepgaand meningsverschil tussen ons over deze zaak. In dit verband ben ik ook getroffen door Götzen 62 aan Van Maarseveen. Mijn persoonlijke mening terzake is n.l. dat vrij spoedig passende decoraties aan President en enige leden gegeven zullen moeten worden en wel liefst ter gelegenheid van de conferentie van Unieministers. Ook hier vrees ik een ernstig verschil van inzicht.

Hetgeen mij bovenal onaangenaam treft is echter dat ik na bijeenkomst van 12 Dec. 1949 niet die vlotte medewerking van de Regering heb mogen ondervinden die ik toen meende te mogen verwachten. In deze vergadering zijn voor aanvaarding van Uw voorstel geen specifieke condities gesteld omdat ik de overtuiging had dat ik op de grootste medewerking van de Regering zou mogen rekenen. Soms kan ik het gevoel niet van mij afzetten dat een en ander ook een gevolg is van het feit dat in de boezem van het kabinet reeds voor mijn vertrek geen volledige overeenstemming bestond over de organisatie van behandeling Indonesische vraagstukken in Den Haag. In een aantal gevallen heb ik alleen na naar mijn overtuiging ongewone aandrang die medewerking van de Regering kunnen krijgen die ik die gevallen nodig achtte. Ongetwijfeld staat het de Regering volkomen vrij zelfstandig haar beleid te bepalen doch indien er fundamentele verschillen van inzicht tussen haar en HC bestaan dan ontbreekt de grondslag voor een vruchtbare samenwerking. Een uitvoerige gedachtenwisseling hierover zou gewenst kunnen zijn. Voor mij is thans echter een primaire vraag of de Regering bereid is haar besluiten m.b.t. bezoek van Götzen en Van den Brink alsmede Landré te willen herzien. Mocht zij daartoe niet kunnen besluiten dan betekent dit voor mij dat reeds spoedig is gebleken dat het niet mogelijk is een zo vruchtbare samenwerking tussen Regering en mij te ontwikkelen als 12 December 1949 werd verwacht. Ik zou mij dan genoodzaakt zien mijn eervol ontslag uit functie te moeten verzoeken en wel op zo kort mogelijke termijn doch niet later dan 1 April a.s. Het spijt mij de zaak op deze wijze te moeten stellen doch ik acht het beter dat U ook in het belang van het land weet hoe ik hierover denk opdat U de gelegenheid gegeven wordt zo spoedig mogelijk een opvolger aan te wijzen. Ik kan mij voorstellen dat de Regering niet aanstonds op dit telegram zal antwoorden omdat zij ook het oordeel van Van Maarseveen zal willen inwinnen hetgeen ik ook mijnerzijds op prijs zal stellen. Toch meende ik na rijp beraad U in bovenstaande geest te moeten seinen opdat U ruimschoots de gelegenheid hebt een en ander reeds voor de terugkeer van Van Maarseveen te overwegen. Terzake van het bezoek van Landré zou ik het op prijs stellen tijdig vóór 18 dezer van U te mogen horen. Van dit telegram heeft aan het HC niemand afschrift. Distributie in Den Haag laat ik uiteraard geheel aan U over.